

Medresetüzzehra: Çağdaş Üniversite

Aziz Kutlar

Prof. Dr, Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi

Özet

Bu çalışma, büyük Üstadın ömründe gerçekleştirmek istediği en büyük arzularından biri olan Doğu'da bir Üniversite kurma serüvenini içermektedir. Fen ve din bilimlerin birlikte okutulduğu ve farklı dillerden eğitim veren bu üniversitenin, İslam alemini içine düştüğü cehalet, zaruret ve ihtilaftan kurtaracağı amaçlamaktadır. Bu düşmanlarla savaşmak için en barışçıl silahları sanat, marifet ve ittifaktır. Bu mücadelenin ne kadar haklı ve elzem olduğunu aşağıdaki satırlardan takip edeceksiniz.

Anahtar Kelimeler

Medresetüzzehra, akademi, cehalet, zaruret, ihtilaf, sanat, marifet, ittifak

Günümüzde
İslam
toplumlarının en
büyük sorunu,
toplumsal
yozlaşma tehlikesi
ile karşı karşıya
olmalarıdır.
Kesinlikle
söylenenle
yapılan, bilmekle
uygulamak
arasında ciddi
bir uçurumun
var olduğu ve
bu uçurumun
her geçen gün
arttığını söylemek
mümkündür.

Giriş

Müslümanların büyük bir kısmı Kur'an'ın ilk emrinin "oku"¹ olduğunu bilir. Hatta bunu bir övünç kaynağı olarak daima dile getirirler. Benzer şekilde Hz. Peygamberin (ASM) "İlim Çin'de bile olsa gidiniz"² şeklindeki hadisini vaizler kürsülerde söyleyerek İslamiyet'in ilime verdiği değeri vurgular. Ancak pratikte böyle bir şeyin olmadığını herkes bilmektedir. Bunun mutlaka bir açıklaması olmalıdır. Çağımızda Müslümanların bilim açısından ne kadar geri olduğunu bilmek için alim veya idareci olmaya gerek yoktur. Çağdaş iletişim kanallarından bu ülkelerin nitelikli sonuçlarına ulaşmak mümkündür. Bunun için çok fazla geriye gitmeye gerek yok, amacımız da zaten bunu enine boyuna incelemek değildir. Biz burada İslam dünyasının 20. yy'da tanıdığı önemli bir düşünür ve uygulayıcı Bediüzzaman Said Nursi'nin ilim ve eğitim ile ilgili önemli bir hedefini oluşturan Medresetü-zehra³ kavramı ve bu kavram üzerindeki değerlendirmelerine yer vereceğiz. Ünlü düşünür Marx'ın, "bilim adamları hep dünyayı yorumladılar, aslolan dünyayı değiştirmektir" söyleminden hareketle, Üstadı bu açıdan ele almanın çok daha doğru olacağı kanaatindeyim.

Toplumsal Yozlaşma

Günümüzde İslam toplumlarının en büyük sorunu, toplumsal yozlaşma tehlikesi ile karşı karşıya olmalarıdır. Kesinlikle söylenenle yapılan, bilmekle uygulamak arasında ciddi bir uçurumun var olduğu ve bu uçurumun her geçen gün arttığını söylemek mümkündür. Bu yozlaşma toplumun her kesimine ve her tür kurumsal biçimine sinmiş durumdadır. Türkiye'de her Müslümanın diyenin ömründe en az bir defa ve vasat Müslümanın ise her hafta mutlaka katıldığı Cuma namazında, imam minberden inmeden önce "*Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.*" şeklinde Nahl Suresinin 90'inci ayetini okuyarak minberden inmektedir. Kaç Müslüman, İslam dininin tek bu ayeti bile bütün bir toplumu ahenk içinde yaşatmaya yetecek kadar anlam taşıyan ifadelerini uyguluyor veya işitiyor? Hiç emin değilim. Nitekim sanki Hz. Peygamber bunları biliyormuş gibi "*İnsanlar helâk oldu-âlimler müstesna. Âlimler de helâk oldu, ilmiyle amel edenler müstesna. Amel edenler de helâk oldu, ihlâs sahipleri müstesna. İhlâs sahiplerine gelince, onlar da her an onu kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyadırlar.*" demektedir.

Bu çelişki, bu ilgisizlik ve duyarsızlık her inanan insanı ürkütmelidir. İşte sorunun kaynağı, bu ikilemde, bu zıtlıkta ve umursamazlıktadır. Ünlü iktisatçı Keynes'in dediği gibi, "bir atı suya götürebilirsiniz, ama su içiremezsiniz." Camiye insanları taşıyabilir, yıgababilirsiniz ama onlara dinin emirlerini, hayatının bir parçası yapamazsınız. Bu aşırı dünyevileşmenin kaynağı ne

1. ALAK / 1-5. "Ey Muhammed!, İnsanı pıhtılaşmış kandan yaratan Rabbinin adıyla OKU! Kalemle öğreten, insana bilmediğini bildiren Rabbin, en büyük kerem sahibidir"

2. <http://www.islamdahayat.com/riyaz/> (İmama Nevevi, Riyazüs Salihin'den)

3. (Said Nursi tarafından doğuda İslam ilimleri ve Fen Bilimleri'nin birlikte okutulmasını planladığı Üniversitenin adıdır.)

olabilir? Bu tür örnekleri vermekle bitmez, ancak sözü şuraya getirmek gerek; Peki çözüm nedir? İşte bu sorunla ilgili olarak herkes bulunduğu konumda çözüm aramak durumundadır. Nursî bir din alimi olduğuna göre, bu yozlaşmanın önemli bir kaynağının eğitimsizlik olduğunu fark etmiş ve hayatı boyunca bunun üzerinde yoğunlaşmayı kendine bir hayat tarzı olarak seçmiştir. Yaptıklarının samimiyetini doğrulamak için, hiçbir dünyevi maddî ve manevî katkıyı kabul etmemiştir. Söyledikleri ile yaptıkları birbiriyle uyumlu birinin söyledikleri değerli olmalıdır. İşte biz de bunları değerli saydığımız için üzerine bir şeyler söylemek gerektiğini düşünüyoruz.

Niçin Üniversite?

Modern bir toplumun lokomotif ve beşeri gelişmelerin kaynağı akademidir. Toplumlarda var olanı sürdürmek ve 'var olana yeni bir şey ilave etmek' şeklinde bilginin ve teknolojinin katkısı söz konusudur. Var olan teknoloji ve bilgi düzeyi ile durumu sürdürmek, bir gelişmeden ziyade toplumun var olan kaynakları kullanmada durağan, fakat geriye götürmeyen bir konumda tutmak demektir. Oysa var olana yeni bir şey ilave etmek toplumu var olan kaynakları kullanma konumundan bir üst konuma taşımak gerekir. Örneğin, petrolle çalışan arabanın varlığıyla yetinmek sadece var olan bir durumdan azami istifadeyi sağlamaktır. Ancak araba için petrol dışında yeni yakıt aramak, yeni kaynak kullanımı ile bir üst toplumsal duruma geçmek demektir. İşte birileri bunu yaptığı için bir adım ilerdedir. Bunun da yolu kurumsal olarak akademiden geçer. Sosyal sorunlar için de benzer bir durum söz konusudur. Hukuk düzeni ve siyasal kurumların daha demokratikleşmesi bir üst toplumsal durum iken, eksiklikleri ve kusurları ile birlikte, eskiye takılıp kalmak var olanı muhafaza etmek demektir. Bu noktada toplumsal üst konumlara geçmenin yolu akademiden geçmektedir. Bunun Üstadın ifadesindeki karşılığı Medresetüzzehra'dır.

Mevcut Durum

Bugün itibarıyla, 7.41 milyarlık dünya nüfusunun 2.14 milyarının, yani %28'inin Müslüman olduğu anlaşılıyor⁴. Nüfus analizlerine göre bu oranın 2030'larda %31'e kadar çıkacağı öngörülmektedir. PISA Uluslararası eğitim değerlendirme testinin 2016 yılı sonuçlarına göre 35'inin OECD ülkelerinin oluşturduğu ve 72 ülkeyi kapsayan ortaöğretim değerlendirme testinde Türkiye 50. sırada yer almıştır. Bu test, 15 yaş civarındaki öğrencilerin matematik, bilim ve okuma düzeylerini test etmektedir. Üniversite öncesi bu eğitim düzeyindeki düşüklüğün yüksek öğretime yansımaları kaçınılmazdır. Dünya üniversitelerinin eğitim kalitesinin sıralamasını (ranking) yapan bir dizi kurum bulunmaktadır. Bu kurumlardan biri Türkiye'dedir. Bunların üniversiteleri değerlendirme sıralamasına bakıldığında durumun ne kadar vahim olduğunu anlamamak mümkün değil. Orta Doğu Teknik Üniversitesi bünyesinde çalışan URAP⁵ Araştırma Merkezi dünya üniversitele-

Modern bir toplumun lokomotif ve beşeri gelişmelerin kaynağı akademidir. Toplumlarda var olanı sürdürmek ve 'var olana yeni bir şey ilave etmek' şeklinde bilginin ve teknolojinin katkısı söz konusudur.

4. <http://www.muslimpopulation.com/World/>

5. http://tr.urapcenter.org/2016/2017_rankings.php

Üniversitelerin
akademik
kalitesini
belirleyen
en önemli
göstergelerden
biri,
üniversitelerin
yaptıkları yayın
ve bu yayınların
aldığı atıflardır.

rin kalite sıralamasını *genel* ve *alana* göre yapmaktadır. Dünya Üniversitelerinin 2016/2017 dönemi genel sıralamasında (ranking) 2000 üniversite içinde Türkiye'deki üniversiteler ancak 515'inci sıradan sonra kendilerine yer bulabilmişler. Müslüman ülke olarak 417'inci sırada Suudi Arabistan'ın bir, 468 ve 470'inci sırada İran'ın iki Üniversitesi bulunmaktadır. Yine üniversitelerin kalite sıralamasını yapan en eski kuruluşların⁶ 2016 üniversite sıralama listesinde ise Türkiye birinde 275'inci, ikincisinde ise ancak 450'inci sırada kendisine yer bulabilmiştir. Üniversitelerin uluslararası kalite sıralamalarında Müslüman Ülkelerin ilk beş yüzde bir elin parmaklarını geçmeyecek düzeyde olmasının yeterince utanılacak bir durum olduğunu söylemeye gerek var mı? Daha utanacak bir durum, sadece İsrail'in ilk beş yüz üniversite içinde yer alan üniversitelerinin sayısının bütün İslam ülkelerininkinden daha fazla olmasıdır.

Üniversitelerin akademik kalitesini belirleyen en önemli göstergelerden biri, üniversitelerin yaptıkları yayın ve bu yayınların aldığı atıflardır. *Scopus* adlı uluslararası dergi, kitap, bildiri vb. yayın, atıf veri tabanı bilinmektedir. Scopus veri tabanında ⁷ 2016 yılına ait yapılan bilimsel yayın ve atıf listesinde ilginç çıktılara ulaşılmaktadır. Ülkeler ve özerk bölgelerin de yer aldığı yayın sıralamasında Türkiye İslam ülkesi olarak 20., İran 22., Malezya 34. ve Suudi Arabistan 43. sırada yer almaktadır. Diğer İslam ülkeleri daha geride seyretmektedir. Ancak bu yayınların kalitesi akademik camia için son derece önemlidir. Bir yayının kalitesi o yayına yapılan atıflarla ölçülür. Bu listeye bakıldığında Türkiye 162., Suudi Arabistan 171., İran 202. ve Malezya 215. sırada yer almaktadır. Şimdi daha ilginç bir konuya değinebiliriz. İslam dininin yüceliğinden ve evrenselliğinden her gün bahseden bir ilahiyat camiasının din üzerine söyledikleri ve yayımladıklarının uluslararası düzlemde bir karşılığı var mıdır? Yine aynı kaynağı kullanılarak cevap vermeye çalışacağız. İnanç ile ilgili yapılan yayın ve bu yayınlara yapılan atıfları gösteren listede, Türkiye 32., Malezya 34. ve İran 38. sırada yer alırken diğerleri daha arka sıralarda yer almaktadır. Örneğin, Pakistan 48., Suudi Arabistan 53. sırada yer almaktadır. Görüldüğü gibi dini yayın konusu, genel yayın sıralamasına göre en az on basamak daha gerisinde yer almaktadır. Yine Scopus veri tabanına göre, din ve inanç konusunda 2016 yılı itibarı ile 370 akademik dergi yayını bulunmaktadır. Bunlardan sadece on bir kadarı *İslam* veya *Müslüman* adı altındaki bir isimle çıkmaktadır. Yani İslamiyet ile ilgili yayınları içermektedir. Bu dergilerin iki tanesi hariç (Pakistan ve Endonezya) diğerleri gayr-i müslim ülkelerde yayın yapmaktalar.

Bütün bu anlattıklarımız ortaya şunun çıkarmaktadır; İslam dünyası ister dinî, ister sosyal, ister mühendislik ister tıp veya biyoloji bilimlerinde olsun modern akademik dünya ortalamasının gerisinde yer almaktadır. Konuyu uzatmamak için yazmadığımız oranlar, İslam ülkelerinde akademik literatürün ne kadar zayıf ve niteliksiz olduğunu göstermektedir. Bir başka ayrıntı, muhtemelen çok üzüleceğimiz bir konu; İslam ülkelerinin bu yayın ve atıfla-

6. <http://www.shanghairanking.com/ARWU2015.html>

https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2016/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats 2015-2016

7. <http://www.scimagojr.com/journalrank.php>

rının büyük bir kısmı, yurtdışındaki bu ülke vatandaşlarının yurtdışında yaptıkları yayın ve atıfları kapsamaktadır. Yoksa örneğin, Türkiye’de yaşayan (isterse yurt dışında eğitim görmüş olsun) akademisyenlerin uluslararası yayın ve atıflara katkısının son derece sınırlı olduğunu üzülererek belirtmek gerekir.

İşte tüm bu belirtilerimiz, genç yaşta Şark’ta bir medrese kurma hayali ile İstanbul’a gelen Nursî’nin yüz yıl öncesi çırpışının haklılığını ortaya koymaktadır. Nursî’nin düşüncelerini burada değerlendirmemizin bir gereğinin olduğunu düşünüyorum. Nitekim Üstadın o günkü çırpışlarını takiben bugüne kadar gayret eden, bunun kendine bir dert edinen ikinci bir alim veya bir başka düşünür Türkiye’de rastlanmamıştır. Bizim yaptığımız bir çalışmada⁸ gösterdiğimiz üzere 2014 yılı itibarı ile bilimsel endeksli dergi veya kitaplarda Bediüzzaman üzerine yazılan ve yayınlanan makale ve atıf sayısı Türkiye’nin yüksek öğretim kurumlarında ilahiyat konusunda yapılan bin yedi yüz küsur doktora tezinden elde edilen makale sayısından ve bu makalelere yapılan atıf sayısından daha fazladır. Bu utanç hepimize yeter diye düşünüyorum. Küfürle iman bir kalpte yaşayamayacağı gibi, kibirle ilim de aynı şekilde bir arada bulunamaz. Bunu inceliği bilmeyenlerin büyük Üstadı anlamalarını tavsiye etmekten başka bir şey söyleyemeyiz.

*Küfürle iman
bir kalpte
yaşayamayacağı
gibi, kibirle ilim
de aynı şekilde bir
arada bulunamaz.
Bunu inceliği
bilmeyenlerin
büyük Üstadı
anlamalarını
tavsiye etmekten
başka bir şey
söyleyemeyiz.*

Medresetüzzehra: Modern Üniversite midir?

Osmanlı İmparatorluğunda eğitim sisteminin erozyona uğradığı ve yüksek öğrenimin görevini yapan medreselerin işlevsizliği herkes tarafından bilinmektedir. Daha önce de söylediğimiz gibi, ülkenin bilimde, teknolojiye, siyasette ve toplumsal hayatın her alanında bugün halen peşine düşüp onlar gibi olmak istediğimiz toplumlara göre geri kaldığımız gün gibi aşikardır. Yani *Batı toplumlarına* doğru zeminde ulaşmanın yolu ne olabilir? Doğru anlamda onlar gibi olmanın tek yolu, herkesin ortak kanaati odur ki bilim ve teknolojiden geçmektedir. Bu bilim ve teknolojiyi öğrenmenin ve yenilikleri en azından uygulayabilmenin yolu eğitimden geçmektedir. Nitekim bilgisayar kullanabilmek için bile kursa gitmeniz ve kısa bir eğitim almanız gerekmektedir. Bu eğitimi veren öğretmeni yetiştirecek bir öğretmen olacaktır, bu imkan ise bir üst eğitim kurumu yolu ile sağlanabilir. Bu en basit örnekten de anlaşılacağı gibi, her şeyin başlangıcı eğitimden geçmektedir, bu eğitimin de eğitimini ve bilgisini üretecek ancak üniversitelerdir. Bunun farkına kim varacak? Bilim insanları... Kim uygulayacak? İktidarı kullananlar veya devleti yönetenler. İşte bu eğitimsizlik sorununu çözmeye niyetlenen bir ilim ve ümmet aşığının o günkü kızıl elması: Medresetüzzehra’dır.

Temel Tespitler

Bediüzzaman’ın temel tespitlerinin başında söylenenlerle yapılanların zıtlığı öne çıkmaktadır. Bu bir toplumun yozlaşma sürecine girdiğinin en önemli göstergesidir. Din “oku” diyor, sen okumuyorsun, din “adalet” di-

8. Kutlar, A. KA., Kabasakal. (2016) Comparing The Scientific Contributions Of Contemporary Turkish Religious Scholar With That Of Said Nursi, Proceeding.

Üstadın düşman
tanımlaması
günümüzde
bir dizi sığ
insanın yaptığı
gibi Amerika,
Rusya veya bir
başka ülke değil.
Düşmanla nasıl
cihat edilecek?
Sanat, marifet
, ittifak silahı
ile. Barışçıl bir
cihat...

yor, sen zulüm yapıyorsun, din “dünyevileşme ve dünya hırsı taşıma” diyor; sen din adına bütün kutsalları kullanıyorsun. Bu liste çoğaltılabilir, bu tür hastalıkları, otoriterleşme, kişisel çıkar, ümitsizlik, düşmanlık yapma, dini bağların fark edilemeyişi, siyasetteki doğruluğun yok olmasını temel hastalıklar olarak tespit eden Üstad, çözümü ileri bir eğitimde görmektedir. Bunun için hem Osmanlı devletinde hem de yeni Türkiye Cumhuriyeti yöneticilerinde bunun için ısrarcı olmuştur. Onun ifadeleri ile kısaca “En evvel bunun kıymetini (Allah rahmet etsin) Sultan Reşad takdir edip yalnız binasını yapmak için 20 bin altın lira verdiği gibi, sonra ben eski Harb-i Umumîdeki esaretimden döndüğüm vakit, Ankara’da mevcut 200 meb’ustan 163 meb’usun imzası ile 150 bin lira, o zaman paranın kıymetli vaktinde, aynı o üniversite için vermeyi kabul ve imza ettiler. Mustafa Kemal de içinde idi.” demektedir.

Bu konuyu öylesine önemsemiş ki, herkesle tartışmış, herkese sabırla izah etmiştir. Biten imparatorluğun ve yeni doğan bir cumhuriyetin ortak değeri, Medresetüzzehra olmuştur. Çok farklı iki yönetimin aynı konuda hemfikir olmaları dikkate değer bir şey olmalıdır. Yukarıdan beri anlattıklarımızdan yola çıkarak, bunun ne kadar haklı olduğunu günümüz akademik dünyası bize açıklamıyor mu?

Niçin Darülfünun?

Özellikle Şark’taki Kürt Aşiretleri ile yapığı mülakatları içeren Münazarat’ta ortaya koyduğu bir tez vardır;” Bizim düşmanımız cehalet, zaruret, ihtilafıdır. Bu üç düşmana karşı; sanat, marifet, ittifak silahıyla cihad edeceğiz.” Görüldüğü gibi, Üstadın düşman tanımlaması günümüzde bir dizi sığ insanın yaptığı gibi Amerika, Rusya veya bir başka ülke değil. Düşmanla nasıl cihat edilecek? Sanat, marifet , ittifak silahı ile.⁹ Barışçıl bir cihat... bu anlayışı yüz yıl sonra bile idrak edebilecek çok az insanın olması ne hazin. Bu mücadele nasıl sağlanacak? Siyasi iradenin izin vereceği ileri düzeydeki bir eğitimle. Çünkü bu bir kamu hizmetidir. Bunun adı darülfünun, Üstat’taki karşılığı Medresetüzzehra’dır.

Büyük Üstad, hiçbir yanlış anlamaya yer bırakmayacak kadar sarıh bir şekilde niçin üniversite kurma teşebbüsünde bulunduğunu veciz bir şekilde Başvekile yazdığı mektupta belirtmektedir.¹⁰

“Dârülfünun-u İslâmîye” tasavvuru ile, altmış beş senedir, âbiretimizi kurtarmak ve onun bir faydası olarak hayat-ı dünyeviyemizi de istibdad-ı mutlak-tan ve dalâletin helâketinden kurtarmaya ve akvam-ı İslâmîyenin mâbeynindeki uhuvvetini inkişaf ettirmeye iki vesileyi bulduk.

Birinci vesilesi: Risale-i Nur’dur...

İkinci vesilesi: Altmış beş sene evvel Câmîül-Ezher’e gitmek istiyordum. Âlem-i İslâmın medresesidir diye, ben de o mübarek medresede bir ders alma-yı niyet ettim. Fakat kısmet olmadı. Cenab-ı Hak rahmetiyle bir fikir ruhu-

9. Nursî, Bediüzzaman Said, Divan-ı Harb-i Örfî, Yeni Asya Neşriyat, İst. 2001, s. 23

10. Nursî, Bediüzzaman Said, Emirdağ Lahikası, Yeni Asya Neşriyat, İst. 1996, s. 439

ma verdi ki: Câmîül-Ezher Afrika'da bir medrese-i umumiye olduğu gibi, Asya Afrika'dan ne kadar büyük ise, daha büyük bir darülfünun, bir İslâm üniversitesi Asya'da lâzımdır. Tâ ki İslâm kavimlerini, meselâ: Arabistan, Hindistan, İran, Kafkas, Türkistan, Kürdistan'daki milletleri, menfi ırkçılık ifsat etmesin. Hakikî, müsbet ve kudsi ve umumî milliyet-i hakikiye olan İslâmiyet milliyeti ile :” Mü'minler ancak kardeşler(Hucurat,10)” Kur'ân'ın bir kanun-u esasınının tam inkişafına mazhar olsun. Ve felsefe fünunu ile ulûm-u diniye bir-biriyle barışsın ve Avrupa medeniyeti, İslâmiyet hakaikiyle tam musalâha etsin. Ve Anadolu'daki ehl-i mektep ve ehl-i medrese birbirine yardımcı olarak ittifak etsin diye, vilâyât-ı şarkiyenin merkezinde hem Hindistan, hem Arabistan, hem İran, hem Kafkas, hem Türkistan'ın ortasında, Medresetüzzehra mânâsında, Câmîül-Ezher üslûbunda bir darülfünun, hem mektep, hem medrese olarak bir üniversite için, tam elli beş senedir Risale-i Nur'un hakaikine çalıştığım gibi ona da çalışmışım.”

Daha sonra kurulacak üniversitenin nitelikleri sıralanmaktadır. Üniversitenin kurulacağı yer olarak Bitlis –Van havzası ve Diyarbakır civarı, üç dilde eğitimin verilmesi (Arapça, Türkçe, Kürtçe) önerilmektedir. Muhtemelen ucu açık bir dil tercihidir. Bu dil tercihlerini imkan ölçüsünde Farsçadan, Urducaya, Hintçeye, Slav dillerinden (Rusça vb.) uzak doğu dillerine (Çince vb) ve tüm Batı dillerine (İngilizce, Fransızca, Almanca vb..) kadar genişletmek mümkündür.

Fen ve din bilimlerinin birlikte öğretilmesinin gerekçesini en vezir şekilde, aynı anlamla ve benzer cümlelerle iki farkı dünyanın iki farklı din alimi ifade etmektedir. Bundan yaklaşık doksan küsur yıl önce Şikago üniversitesinin rektörü ünlü Kitabı Mukaddes uzmanı Ernest DeWitt Burton'a göre (1924,) *din ile eğitim doğal müttefiktirler. Ancak bu beraberlik daima birlikte gitmez demektir. Biri egemen olduğunda diğerine hayat hakkı tanınamaya teşebbüs eder. Salt dini düşünce egemen olduğunda özgür düşünceyi boğar, taassup gösterir. Buna karşın sadece eğitim öne çıktığında, kendisini entelektüel bir tarzda tanımlayarak, bilimsel tanımlamalara sığmayacak kutsalları görmemezlikten gelir ve inancın düşmanı kesilir.* Yukarıdaki ifadelerini aldığımız ünlü din bilgininin söylediklerinin Bediüzzaman'ın 1911'de bastırduğu *Münazarat'ında* “*Vicdanın ziyası, ulûm-i diniyedir. Aklın nuru, fünûn-u medeniye dir. İkisinin imtizacıyla hakikat tecelli eder. O iki cenah ile talebenin himmeti per-vâz eder. İftirak ettikleri vakit birincisinde taassup, ikincisinde hîle, şüpbe tevellüd eder*” dedikleriyle bire bir örtüşmektedir.

Son Değerlendirmeler

Bediüzzaman'ın Medresetüzzehra fikrinin kendisinin de içinde yaşadığı bölgede Kürt aşiretleri ile yaptığı konuşmalarla daha belirginleştiğini görmekteyiz. Bediüzzaman, o dönemde Osmanlı Devleti'nin bu ücra köşelerinden biri olan Şark bölgesinde, cehalet, zaruret ve ihtilafı iliklerine kadar hissetmiştir. Ancak biliyordu ki cehalet, sadece Kürtlerin değil istisnasız tüm Müslüman milletlerin ortak karakteri ve hastalığıdır. Her milletin hastalığı biraz farklıdır. Biz ön Asya milletlerinin ve tüm Asya kıtasının en büyük hastalığı, insani gelişme ve mutluluğun en büyük engelleyicisi olan,

Fen ve din bilimlerinin birlikte öğretilmesinin gerekçesini en vezir şekilde, aynı anlamla ve benzer cümlelerle iki farkı dünyanın iki farklı din alimi ifade etmektedir.

baskı ve otoritedir. Bediüzzaman bunu bulaşıcı hastalık gibi her alana ve mevkie bulaştığını belirterek bir başka temel sorunu keşfetmiştir. Bu sorunun çözeninin de yolu ileri akademik bir eğitimi amaçlayan darülfünundur. O halde bu sorun çözülmeyen cehalet, zaruret ve ihtilaf düşmanları ile baş etmenin mümkün olmadığını da anlamak gerekir.

Risale-i Nur'un müellifi, büyük Üstad, fiili muhatapları olan Kürtleri ve tüm Müslüman milletleri bu karanlık kuyudan çıkarmanın tek yolunun iyi ve ileri bir eğitimden geçtiğini biliyor. Nitekim hürriyeti de bununla ilişkilendiriyor. Medeniyetin nimetlerinden istifade edemeyenler özgür de olsa, ona göre yarı özgürdürler. Cehaletlerinden dolayı haklarını bilmeyenler, başkasını müstebit yapar. Özgürlüğün tamamlayıcısı cehaletten kurtulmaktır. Bunun için Medresetüzzehra'sında başta yerli dil olmak üzere, üç eğitim dili öneriyor. Türkçe, Arapça, Kürtçe; Osmanlının tebaası Orta Doğu'nun kadim kültürleri, kadim ırkları ve kadim kardeşleri bir birlerini daha iyi anlasınlar diye, birbirlerini daha iyi kolasınlar diye ve birbirlerinde korkmayarak özgür yaşasınlar diye... Yine medeniyetin kötülüklerini dışlayıp iyiliklerinden istifade edip birlikte paylaşsınlar diye... Eski adıyla muasır medeniyet veya yeni adı ile çağdaş medeniyet düzeyine ulaşsınlar diye... Yoksa mürekkep cehaletin eseri olan menfi milliyet ve mezhep taassubuyla bir birini inkâr edip boğazlasınlar diye değil.

Summary

This study is focused on the story of establishing a university in the East Anatolia, one of the greatest desires of Bediüzzaman Said Nursi wanted to achieve in his lifetime. This university, where physical and religious sciences are taught together with different languages, aims to save the 'ignorance, poverty and dissension that the Islamic world has fallen into. The most peaceful weapons to fight these enemies are art, craft and alliance. You will follow the lines below to see how right and proper this action is.

Keywords

Medresetüzzehra, academy, ignorance, poverty, dissension, art, ingenuity, alliance

